

Posudek diplomové práce

Téma diplomové práce předkládané k obhajobě patří k tomu okruhu otázek, které v zásadě neztrácejí na aktuálnosti. Dovednosti číst respektive racionálně a efektivně zacházet s texty v psané podobě podle potřeb čtenáře jsou zcela nepostradatelné. Toto se ukazuje na tendencích probíhajících dnes v informační společnosti západního kulturního okruhu, které např. někteří sociolingvisté označují jako *dealfabetizace* (pokles nejen sekundární, nýbrž dokonce i primární gramotnosti, německý termín *Dealphabetisierung*).¹ Západní společnosti dosáhly již koncem 19. století téměř masové gramotnosti, nasycení se dostavilo v období po 2. světové válce a v současné době dochází právě k jejímu poklesu. Ze sémiotického hlediska roste podíl ikonických struktur komunikace, což jakoby zdánlivě snižuje praktickou potřebu umět číst. O závažnosti problému svědčí mj. i zakládání specializovaných organizací, které si opětovný růst gramotnosti kladou za cíl, např. Bundesverband Alphabetisierung se sídlem v Münsteru, podle jehož údajů přesahoval např. v roce 2003 počet (sekundárních) analfabetů v SRN 4 miliony osob.

Diplomová práce je členěna a vystavěna logicky a přehledně. Skládá se z celkem osmi kapitol a dalších příloh. Je chvályhodné, že se autorka při zpracovávání tématu neomezila pouze na kompilaci dostupné literatury, nýbrž že sama podnikla pokus o empirický průzkum dotazníkovou metodou resp. analýzou učebních materiálů. Schopnost zacházet s odbornými texty, informace v nich obsažené utřídit, shrnout a zobecnit prokazuje autorka především v kapitolách 1-3. Protože pojem textu ale v práci představuje jeden z klíčových pojmů, bylo by zřejmě záhodno, kdyby v kapitole 3. 1. 1 na str. 38-40 byly reflektovány i některé novější prameny, a to i přímo z oboru textové lingvistiky (např. Heinemann, Margot/Heinemann, Wolfgang (2002): *Grundlagen der Textlinguistik. Interaktion – Text – Diskurs*. Tübingen: Niemeyer). V takovém případě by bylo bývalo možno kriticky zhodnotit některé ze zmíněných sémantických příznaků pojmu text uvedené na str. 40 (např. *Abgeschlossenheit*) a jiné rozpracovat poněkud podrobněji (např. *Kohärenz*, zvláště v její dimenzi pragmatické).

Ve 4. kapitole týkající se kvantitativního průzkumu (popis na str. 47) mohlo být z metodologického hlediska podrobněji rozvedeno, co přesně může čtenář od takto zjišťovaných dat očekávat, tedy alespoň nějaká úvaha o výpovědní hodnotě výsledků, jejích limitech apod.

Z jazykového hlediska lze diplomové práci vytknout připomínek bohužel mnohem více. Týkají se současně oblastí formálních (pravopis, morfosyntax) i stylistických. Český psaný resumé (str. 70-77) obsahuje pravopisných chyb až příliš mnoho. Kardinálním problémem se jeví pravopisné normy české interpunkce (oddělování vedlejší věty na jejím začátku i na konci, oddělování větných členů v rámci věty). Namátkou hned v prvním odstavci na str. 70 čtenář narazí na „Je zde

---

¹ K tomuto tématu z obecnějšího sociolingvistického hlediska srov. např. Mattheier, Klaus J./Radtko, Edgar (Hg.) (1997): *Standardisierung und Destandardisierung europäischer Nationalsprachen*. Frankfurt/Main: Peter Lang Verlag. Zde je *dealfabetizace* dána do souvislosti s *destandardizací* mnoha současných evropských jazyků.

tedy několik dílčích témat, na které je třeba se zaměřit, aby bylo možné zhodnotit jakým způsobem je třeba postupovat [...]", na téže straně dole pak „Když je nám jasné jak čtení probíhá [...]", nebo psaní i/y ve shodě podmětu s přísudkem (také str. 70): „[...] informacemi jsme zahlcovány [...]", na str. 73 pak „[...] bez toho abychom vnímaly [...]“. Ne zcela obrátě je mj. formulován předposlední odstavec na str. 71 (souvětí na více než čtyřech řádcích) atd. Najde se i nemálo překlepů, a to nejen v tomto českém shrnutí. Zarážející je příklad nadpisu kap. 4. 2 na str. 50 nahoře („Umrage“) nebo v seznamu literatury na str. 79 „Němina pro pokročilé samouky“. Chyby však text práce vykazuje i v německé gramatice: „Gruppe von Sprachbenutzer“ na str. 50, akuzativní forma „45 ausgefüllten Fragebogen“ rovněž na str. 50 stejně jako tvar „einem geringeren Maße“ (o pouhé čtyři řádky níže). Ani německý pravopis však není bezvadný („Kohesion“ na str. 40 nebo „Groß Britannien“ v tabulce na str. 16). Těmto nedostatkům by bývalo bylo možné při trochu větší pečlivosti bez velké námahy předejít.

Navzdory tomu, že tedy celkový dojem z textu tyto výše zmíněné závady formální povahy kazí, lze práci k obhajobě doporučit. Do diskuse navrhuji okruhy týkající se pojmu textu a metodologické připomínky.

V Praze 18. ledna 2007

Vít Dovalil, Ph.D.

